

KRUGOVI

To sunce je jako i ja ću ga se zauvijek sjećati kao tiranina. U dosluhu je sa nastavnikom fizičkog vaspitanja. Stojim u crvenom šortsu koji se ruga mojim krivim nogama. Sunce je podlo jer objelodanjuje rane od prvog brijanja. Ove godine sam dobila bokove, nezgrapne otekline pod kukovima, iako je ostatak mene i dalje tijelo djevojčice. „Vidi je kako je slaatka“, rekla je najviša djevojčica u školi, „izgleda kao pas, kao slatki mali terijer.“ Govorila je o meni u trećem licu, kao da sam zaista životinja i ne mogu je razumjeti. Sada se pržim na suncu u crvenom šortsu, glupavi terijer koji nije znao kako da odgovori toj djevojčici, nego je samo stajao tamo – tupav i beznačajan kakav jeste. Sunce me boli. Ono je tu da kaže nešto o meni, o mojim nogama i mom šortsu, o mojoj nepopravljivoj običnosti koje sam svjesna kao da mi nedostaje neki ekstremitet.

Vruće je i uskoro ćemo krenuti. Ne postoji staza za trčanje, treba da idemo oko škole, kroz dvorište, onda kroz procijep na žičanoj ogradi, zatim niz ulicu uz automobile, jer je trotoar pun rupa. Skrećemo desno kod kioska i onda se vraćamo u školsko dvorište. On to zove *krug*, tiranin u plavoj trenerci, iako ta nepravilna putanja nije vidjela kruga. Radi se, u najboljem slučaju, o iskrivljenom pravougaoniku, čija ivica prolazi kroz rupu na ogradi i pruža se pored kioska sa sendvičima. Krug postoji samo zato što ga je on, tiranin, osmislio u svojoj glavi jer mu negdje u školskom planu i programu piše da djeca moraju trčati ukруг. Škola je centar tog njegovog četvrtastog kruga, a mjesto na kojem se ukopao sa pištaljkom početak je univerzuma. Sav njegov smisao leži u duvanju u to prokletu pištaljku. Kao da je izgubio sve drugo u životu pa još jedino može gospodariti dječjim nogama. A ja ga mrzim. Nisam prije toga mrzjela nikoga, emocija je nova i grije me drugačijom toplinom. Peče kao uvrtanje kože. Imam trinaest godina, pržim se na popodnevnom suncu i mrzim nastavnika fizičkog. Ni on nije moj obožavalac, da se razumijemo. Smotana sam, ne mogu preskočiti kozlić, očajna sam u odbojci i timskim sportovima uopšte, kasnim iz svlačionice i već sam dva puta došla u majici s natpisom, što je zabranjeno. „Čisto! Bijela! Majica!“, vikao je, kao da je reklama za deterdžent. Ja sam živi dokaz uzaludnosti njegove profesije. On je to shvatio kao ličnu misiju, nešto što će dokazati da i on, takav kakav jeste – bezubi tiranin – može imati uticaja na nečiji život. „Izvesti na pravi put“, tako kaže. To će on nas da izvede, htjeli mi to ili ne, mada pravog puta nema – imamo rupu u ogradi i cestu s razrovanim trotoarom. Niko nas, očito, tamo ne izvodi. Ali ja znam zašto sam posebno omražena. Nije to samo zato što sam smotana i moje tijelo odbija da prati precizne naredbe. Ne podnosi me jer imam petice iz matematike. To mu očito smeta, pošto je nekoliko puta viknuo: „Ajmo, matematičarka“ s prezirom u glasu, gledajući u drugu djecu ponosan na svoju dosjetku. Možda mu smetam jer sam pronašla nekakvu svrhu van tijela, jer sam više od nasumičnog čvora od tkiva i arterija i zglobova. Provući ću se kroz osnovnu školu a da nijednom nisam preskočila kozlić. To ga poništava. Ponižen je takvim ustrojstvom stvari. I on će me, zato, na-

tjerati da osjetim svoje tijelo i sve njegove nedostatke koji, dok pišem jednačine na tabli, ne postoje. Poniziće me kao tijelo. Tek će mi onda dati da odem, kad priznam da sam loše sklopljena.

Prvo nam drži slovo o tome kako treba da trčimo. Stavlja svoje podbulo tijelo u razne položaje koji bi trebalo da ilustruju poziciju ruku i nogu. Ponavlja fraze kao što su „veoma važno, dakle“ ili „od velike važnosti“, kao kakav general, nesvjestan da je okružen djecom u šortsevima. Potom nam pokazuje one druge – pogrešne – postavke, kako to rade smotani učenici: mlataru rukama koje su ukočene u laktovima, skakuće poput preplašene kokoške i dahće kao neka baba. Svi se smiju osim mene. Na kraju tog jadnog spektakla, nastavnik popravljajući frizuru, ubacuje u usta jednu mentol bombonu i namiguje mi, ne bi li mi dao do znanja kako se to mlataranje i dahtanje odnosilo na mene i način na koji trčim. Sunce postaje sve jače, a moja mržnja se širi kao tijesto, bubri od tjemena do nožnih prstiju. Osjećam da sam od toliko novih osjećanja porasla.

Svuda oko nas su zgrade. One su većinom prazne jer su djeca u školi, a odrasli rade. To znači, shvatam u trenutku, da su u njima mahom penzioneri. Oni nas gledaju. Oni gledaju mene. Gledaće me kako trčim i kako ponovo, bez izuzetka, stižem na cilj posljednja, nakon što su se druge djevojčice već ohladile. S penzionerima, generalno, nemam sreće. Uvijek se nađe neka baba iz komšiluka da me popravi, ispravi, pritegne. Zar mi nije hladno u tome? Zar mi nije vruće u tome? Kakva slatka curica, a vidi kako uvrće noge dok hoda... Grizi nokte, poslije će ti biti žao. Odoše ti oči. Ode ti kičma. Odoše ti bubrezi. Meni sve nešto odlazi dok me one skeniraju. Ja sam u tvojim godinama bila za glavu viša. Ja sam u tvojim godinama preskakala kozlić. Ja sam u tvojim godinama bila šampionka škole u odbojci. Stojim na školskom dvorištu i čujem sve to, prolazi kroz procijepe spuštenih roletni, gmiže niz ulicu, provlači se kroz žičanu ogradu i uspinje uz moje krive noge. Iza svakog prozora stoji po jedna baba i jedno „ja sam u tvojim godinama“. Školsko dvorište je pozornica za zabavljanje penzionera. Mrze nas jer smo mladi i možemo trčati. Ali još više mrze mene jer imam tijelo koje ne znam da koristim. Pored svega toga, kako bi poniženje bilo potpuno, na čelu imam čvorugu veličine kestena. Prije nekoliko dana u školu je došao fotograf da uradi grupne i samostalne portrete đaka. Mene je to toliko uznemirilo da sam na dan fotografisanja pala niz stepenice čim sam izašla iz stana. Spasila me torba na leđima. Komšinica sa prvog sprata, koja je mom padu posvjedočila od prvog do posljednjeg stepenika, pomogla mi je da ustanem i rekla: „E, dijete moje, neće ti bit lako...“

Uskoro treba da krenemo. Ovo već predugo traje. Prošle su lekcije i vježbe istezanja. Jedna djevojčica je napravila špagu, iako nije bilo potrebno, na šta je nastavnik, kroz mentol bombonu, rekao: „Nema ko može i ko ne može, već samo ko 'oće i ko neće.“ Opet mi je namignuo. I bio je u pravu. Ne želim da pravim špagu. Ne pada mi na pamet besmislenija tjelesna poza. Da neću nekad možda morati da dohvatim dvije stvari na suprotnim krajevima prostorije, pa ću ih hvatati nogama kao da sam majmun? Umijem da hodam, sjednem i legnem, popnem se, čučnem, skočim i, makar na dvije minute, potrčim. Ništa mi više, kao ljudskom biću, nije potrebno.

Zvuk pištaljke reže vazduh napola, na prije i poslije, i ispunjava me čistim bijesom. Paralisana sam. Druga djeca već su krenula, kao da ih je zvuk opržio, a ja samo stojim i gledam ih kako se smanjuju. Mislim na naše daleke pretke, po nekim stepama, savanama. Zašto su

oni trčali? Tada nije postojalo trčanje, samo bježanje. Pobjeći od lava, od medvjeda, prirodne katastrofe. Skoro uvijek osuđeno na propast. A od čega mi bježimo? Od pištaljke ili od nastavnika?

„Alo, matematičarka!“ Shvatio je da nisam krenula. „Da si potrčala iz ovih stopa inače padaš iz fizičkog. Jes' me čula?“ *Padam iz fizičkog*. Ja stalno padam, kao niz one stepenice, ili ispred kozlića. Mora da je ponosan što se za najgoru ocjenu koristi ta riječ, glagol tijela. Niko ti neće reći da si *ustala* ako dobiješ peticu.

Sad je već bijesan. „Dobićeš keca iz vladanja ako iz ovih stopa ne potrčiš.“ Vladanje. On vlada mojim tijelom. Iz njegovih stopa. Dnevnik leži na podu pored lopte i pakovanja mentol bombona. Osjetim sunce kao kaznu, osjetim otvorene prozore svih baba i već čujem bat patika – prvi dječaci dolaze do cilja.

Krećem. Ne znam zašto. Ne postoji *zašto*, ovo je trčanje oko škole, po pravougaonoj putanji, banalnost koja objašnjava sebe samu i ništa drugo. Dječaci me prestižu, ulaze u drugi krug, a ja sam tek počela. Nešto mi dobacuju, ali ih ne čujem od pulsiranja krvi u ušima. Trčim. Teško trčim. Sa svakim novim korakom želim da se uspravim, da pravilno namjestim ruke, smirim disanje i koristim cijelo stopalo. Ali tijelo me ne sluša. Tijelo nema vremena za razmišljanje, za popravljavanje, njegovo je samo da ide dalje, i dalje, i dalje. Besciljno i besmisleno. Dotrčavam do procijepa na ogradi i, u želji da se što prije provučem, zakačim ramenom kraj pokidane žice i ogrebem se. Kao da je cijeli prostor tu da me kazni. Sve je u dosluhu sa nastavnikom. On, njegova pištaljka, žice na ogradi, rupe u trotoaru, tu su da mi kažu da sam samo tijelo. Ništa više od toga. To tijelo sada boli – ogrebotina me peče, čvoriga se probudila i pulsira, žile u mom vratu hoće da eksplodiraju, pluća mi se smanjuju, a sa strane osjećam probadanje kao da me neka od onih baba pogodila strijelom sa svog prozora. Trčim. Teško trčim. Sunce je metalno na mojim uglačanim patikama. Druge djevojčice su već odradile prvi krug. Prestižu me. Njihovi glatki listovi gube se u prašini. Ja ne dižem prašinu. Samo je dišem.

Jednom sam uživala u trčanju – proljetos, na livadi iza dedine kuće. Brat i ja smo se takmičili ko može duže da trči zatvorenih očiju. Nije bilo važno kojom brzinom, sve dok se ne uplašiš i ne otvoriš oči. Prostor je nestao, trčala sam u mraku svoje glave, srlajući u nepoznato. Na kraju sam ipak otvorila oči, uplašena da će se niotkuda stvoriti provalija, da ću propasti i nestati.

Sada ne smijem zatvoriti oči. Na ulici sam, mogla bi me udariti kola, a i trotoar je razrovan. Trčim. Teško trčim. Voljela bih da sam kliker. Onda bih se otkotrljala u neku rupu, pa bi nastavnik fizičkog dobio otkaz jer me izgubio. Voljela bih makar da razumijem zašto trčim, od čega bježim, i ka čemu. Voljela bih da sve ovo nije toliko važno, ili makar da ne budem jedina koja ne vidi poentu u trčanju oko škole. Nismo ljudi zbog ovoga, želim da im kažem, ali svi me pretiču. Nemaju vremena. Ja nisam ovo, rekla bih im. Moje malo tijelo ne govori ništa o meni. Ja sam unutra, u mraku, širim se na sve strane. Veća sam od ovih krivih nogu. Ali to niko ne vidi.

Trčim. Teško trčim. Četvrtasta kružnica se širi kao balon. Drugi su već završili. Nastavnik upisuje njihova vremena u malu svesku na kvadratiće. Tako on kaže, *vremena*. Svako dijete ima svoje vrijeme, svako od nas je dvodecimalni broj u kvadratiću njegove sveske. Stižem

na cilj zadihana i prepržena. Sjedam na pod i grabim vazduh. On podigne pogled sa sveske. Namršten je. Čuje se školsko zvonu.

„Tri kruga, matematičarka.“

Druga djeca odlaze u svlačionicu i već su zaokupljeni nečim drugim. Škola je za njih ponovo škola, a ne centar kruga.

„Ali zakasniću na sljedeći čas.“

„Tli. Kluga“, ponavlja preko bombone. Štoperica i dalje otkucava u njegovoj ruci. Moj broj raste i ponižava me. Nastavnik se sigurno raduje svakoj minuti koju će dodati uz moje ime u svesci. Sada smo sami na igralištu. On, štoperica i ja. Moje vrijeme je preraslo druga vremena. Znam da postoje pravila – ako istrčiš tri kruga u određenom broju minuta, dobijaš određenu ocjenu. Ne trebam biti genije da izračunam da sam već dobila keca. *Pala* sam. Ali on mi neće jednostavno upisati ocjenu iz trčanja. On je rekao *tli kluga* i njegova volja neće biti nadglasana školskim zvonom, tim vanjskim satom koji nas ujedinjuje i pretvara sva naša vremena u jedno.

Ponovo krećem. Osjećam da ću se rasplakati ako ostanem tamo na onom suncu i pod njegovim pogledom. Ovaj put sam malo brža. Provukla sam se spretno kroz ogradu i znam koje rupe na trotoaru moram da izbjegavam. Opet me peče sa strane, a nisam stigla ni do kioska. Ovo je tek drugi krug, trećina drugog kruga. Stajem da dođem do vazduha, suze su već krenule. *Odoše*, bez mene. Brišem lice rukavom. Sve je slano, puna sam soli, kao da se davim u nevidljivom moru oko sebe. Moraću brzo proći pored nastavnika i ući u posljednji krug, kako on ne bi vidio da sam se rasplakala. Tamo unutra, u školi, drugi su već prestali biti samo tijela. Govore o kostima nekih životinja, glavnim gradovima Afrike, temi i ideji neke knjige, jednačinama sa dvije nepoznate. Ali ne ja. Ja sam samo kosti, samo zglobovi. Borba za vazduh kojeg je sve manje.

Hvatam zalet poslije kioska i utrčavam najbrže što mogu u školsko dvorište. Još samo jedan krug i slobodna sam. Ovo je ponižavajuće, ali ima svoj kraj. Tada primjećujem nešto čudno. Odstupanje od protokola. Kao da se na nekoj slici koju sam vidjela bezbroj puta sada pojavila nova figura. Nastavnik fizičkog spustio se na sve četiri, kašlje i udara se rukom u prsa. Usporavam. Sam prizor je toliko neprirodan da osjećam kako se moram zaustaviti i gledati. Čovjek je na tlu. Guši se. Mentol bombona. Oči su mu crvene, iskolačene, jezik mu visi iz usta, a vazduh odbija da uđe u njegovo tijelo. Ta borba se čuje. Prodorno kričanje zaglavljениh vrata. Zvuči kao starac koji se zbunio, ne može da se sjeti kako se nešto kaže. Tada me ugleda. Jedine smo osobe na školskom igralištu. A igralište je veliko. Nastavnik krene prema meni, na sve četiri, kao izmučena životinja. Na tlu pored njega velika štoperica i dalje otkucava vrijeme. Moje vrijeme. Ono je sada i njegovo vrijeme – interval tokom kojeg njegova pluća i mozak ne dobijaju kiseonik. Koliko se već guši?

Stojim i gledam u njegovo tijelo. Pištaljka mu visi oko vrata i vuče se po betonu. Nastavnik se udara šakom u prsa i u stomak. Pokazuje mi nešto, da dođem, da nešto uradim, ali ja i dalje ne mogu da se pomjerim. OGREBOTINA me svrbi. Češem se i gledam ga kako se guši. Uvijek je djelovao pribrano, ponosan u ružnim šuškvim trenerkama. Sada je nestalo dostojanstva. Krug više nije krug trčanja. Širi se oko nas unedogled, daleko od drugih ljudi i njihovih snažnih šaka. U sredini četvrtaste arene samo smo on, ja i kiseonik.

Znam da treba nešto da učinim. Vježbali smo to na prvoj pomoći. Treba da stanem iza njega, ukrstim svoje šake ispod njegovog grudnog koša, i pritisnem snažno. „Unutra i ka gore“, rekla je medicinska sestra tokom demonstracije na lutki. Tu lutku smo zvali Milivoje i bilo nam je svejedno da li će preživjeti. Ali ovo nije Milivoje. Ovo je nastavnik fizičkog, a jedine šake u njegovoj blizini jesu šake smotane male matematičarke. Koja zna stvari. Određene činjenice. Kao na primjer to da negdje između četiri i šest minuta bez kiseonika, mozak počinje da umire. „Nemate mnogo vremena“, objasnila nam je medicinska sestra, „morate brzo da reagujete jer je mozak jako, jako osjetljiv.“ Zapamtila sam sve što je rekla. Imam dobro pamćenje. Dobila sam četvorku tog dana. Četvorka bi vjerovatno bila dovoljna da ga spase. Mada, razmišljam dok ga gledam kako puzi ispred mene i pokušava da mi dohvati nogu, ja sam dosta slabija od njega. Manja sam. Čak i kada bih pokušala da izvršim taj zahvat, ne vjerujem da bih imala dovoljno snage da istisnem vazduh iz nastavnika. Rekla bih drugima da sam pokušala, ali prosto nisam uspjela. Zašto nisi nekoga zvala? Jesam, ali niste me čuli. Bili ste u školi. Već je bio u nesvijesti kada sam dotrčala. Pozvala sam vas čim sam ga našla.

Koliko je vremena prošlo? Sigurno više od minute. Ušli smo u drugi krug. Uskoro ću ga obgrliti, pokušaću. Možda ako ostane dolje, a ja ga obuhvatim odozgo i snažno pritisnem. Možda. Možda se neko pojavi. Sigurno nas gledaju babe sa prozora. Ali baba ima previše, svaka misli da će ona druga nešto učiniti. Ja se u tvojim godinama nisam gušila.

Stojim i ćutim. On već ima drugo lice, drugu boju kože i očiju. Nešto ću uraditi. Pomjericu se. Pozvaću nekoga. Nastavnik i ja ulazimo u treći krug. Sve oko nas je mirno. Polako dolaze oblaci da sakriju okrutno sunce. Otvorena sveska leži na betonu. Vjetar joj bezbrižno prevrće stranice.